

ಕನ್ನಡದ ಪಂಡಿತರು ಗಂಗಾಧರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರ ತುರಮರಿಯವರು ನಾಗಪ್ಪ ಸುರಳಿಕೇರಿ

ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಸರಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
ನರಗುಂದ.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.16678301>

ABSTRACT:

ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವೂ ಒಂದು. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ಎರಡೂವರೆ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳನ್ನು, ಮಹನೀಯರನ್ನು, ಪಂಡಿತರನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಇವರೆಲ್ಲರ ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ನಾಡಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಡುವ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳನ್ನು, ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಯೇ 19ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಬಹಳ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಎದುರಾಗಿದ್ದವು. ಅಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ಕನ್ನಡ ಪಂಡಿತರು ಕನ್ನಡ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಂಕಣಬದ್ಧರಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅನೇಕ ಸಾಧಕರು ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಳಗನ್ನಡದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಹಾಗೂ ಶಬ್ದಕೋಶಗಳನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತವರಲ್ಲಿ 19ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡ ಸೇನಾನಿಯಾಗಿ ಬಂದವರು, ಕನ್ನಡದ ಪಂಡಿತರು, ಗಂಗಾಧರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರ ತುರಮರಿಯವರು ಒಬ್ಬರು. ಇವರು ನಾಡು-ನುಡಿಗೇ ನೀಡಿದ ಅಪಾರ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಾವು ನೆನೆಯಲೇಬೇಕು.

KEYWORDS:

ಪಂಡಿತರು, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಬಾಣ ಕಾದಂಬರಿ, ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ, ಶಬ್ದಮಂಜರಿ
ಶಬ್ದಕೋಶ, ಭಾಷಾದರ್ಪಣ.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ:

ವಿಶ್ವದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವೂ ಒಂದು. ವಿಶ್ವದ ನಾನಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಅಚ್ಚಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳು ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಸಾಬೀತುಪಡಿಸಿವೆ. ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಎರಡೂವರೆ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಕನ್ನಡಿಗರು ಹೃದಯವಂತರು, ಹಾಗಾಗಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಹೃದಯ ಭಾಷೆಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಹಿಂದಿನ ಹಲವು ಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕಟ್ಟುವಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹನೀಯರು ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಬೆಳೆದಂತೆಲ್ಲ ಅದರ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಶ್ರೀಮಂತ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೂ ನಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಉತ್ತುಂಗದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ ಗ್ರಂಥದ ಪೂರ್ವದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹೆಚ್ಚು ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಂತರದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಪಂಪನ ಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು 21ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳನ್ನು, ಪಂಡಿತರನ್ನು, ಮಹನೀಯರನ್ನು ನಾವು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಇವರೆಲ್ಲರ ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಡುವ ಅರಸುಮನೆತನಗಳನ್ನು, ರಾಜ ಮಹಾರಾಜರನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಹಾಗೆಯೇ 19ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಎದುರಾಗಿದ್ದವು. ಅಂತಹ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ಪಂಡಿತರು ಕನ್ನಡ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಕಂಕಣಬದ್ಧರಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. 19ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತು ಕನ್ನಡದ ಮಹತ್ವ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಿಸಿದ ಹಲವು ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಗಂಗಾಧರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರ ತುರಮರಿಯವರು ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನಾವು ನೆನೆಯಲೇಬೇಕು. 19ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಇವರು ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡ ಸೇನಾನಿಯಾಗಿ ಬಂದರು. ನಂತರದಲ್ಲಿ ಇವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರವಾದದ್ದು.

ಜೀವನ:

ಗಂಗಾಧರ ಮ. ತುರಮರಿಯವರು 1827 ರಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೈಲಹೊಂಗಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ತಾಯಿ ಪಾರ್ವತಮ್ಮ, ತಂದೆ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವಿದ್ದರೂ ಸಹ, ತಾಯಿ ನುಡಿಯ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಬಾಲಕ ಗಂಗಾಧರನು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಅವನ ಛಲದಿಂದ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಗುರು ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರರು ಅವನಿಗೆ ಹಳಗನ್ನಡ

ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಾವ್ಯಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸಿದರು. ಗುರುಗಳ ನಿಧನದ ನಂತರ ತುರಮರಿಯವರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಸಹ ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಗಂಗಾಧರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರ ತುರಮರಿಯಾದರು.

ಗಂಗಾಧರ ಅವರು ಗುರುಗಳ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಗೌರವ, ಪ್ರೀತಿ, ವಿಶ್ವಾಸ, ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಇವತ್ತು ನಾವುಗಳು ಇದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಗುರುಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ, ಇಂದಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಯುವಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಗುರುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ಸೇರಿಸಿ ಜೀವನದ ಕೊನೆತನಕ ಹಾಗೆ ಬಾಳಿದರು. ಅವರು ಇಂದು ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಅವರನ್ನು ಗಂಗಾಧರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರ ತುರಮರಿ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಇವತ್ತೂ ಸಹ ಹಾಗೆಯೇ ಓದುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಗುರುಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಾವು ಎಲ್ಲೂ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಸಾಧನೆ:

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತುರಮರಿಯವರು ಬೈಲಹೊಂಗಲದಲ್ಲಿ ಗಾವಠಿ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೆರೆದರು. ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು, ಹಳಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ವಾಚನಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲಕಾಲದ ನಂತರ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಬಂಕಾಪೂರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ತುರಮರಿಯವರು ಅಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆ ಬಳಿಕ ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹುನಗುಂದದಲ್ಲಿರುವ ಸರಕಾರಿ ಶಾಲೆಗೆ ಮುಖ್ಯೋಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಿ ನೇಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಇವರು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿಮಾನವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಡಳಿತವಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ರೆಸೆಲ್ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ರೆಸೆಲ್ ಎಂಬ ಆಂಗ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಕನ್ನಡದ ಮಹತ್ವದ ಕುರಿತು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ರೆಸೆಲ್ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿ ಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟರು. ರೆಸೆಲ್ ಮತ್ತು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಬಹಳ ಆತ್ಮೀಯರಾಗಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರ ಕನ್ನಡಾಭಿಮಾನ ಮತ್ತು ಇವರ ಆಡಳಿತ ಶೈಲಿಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಹುನಗುಂದ ಶಾಲೆಗೆ

ಪರಿಶೀಲನೆಗಾಗಿ ಬಂದಾಗ ತುರಮರಿಯವರ ಬೋಧನಾಕ್ರಮ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಪಾಂಡಿತ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಾರ್ಮಲ್ ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ಸಹಾಯಕ ಅಧ್ಯಾಪಕರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಾರಣೀಭೂತರಾದರು.

1866 ರಲ್ಲಿ ತುರಮರಿಯರು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಭಾಷಾಂತರಕಾರರಾಗಿ ನಿಯುಕ್ತರಾದರು. ವೆಂಕಟೋ ರಂಗ ಕಟ್ಟಿಯವರ ಜೊತೆಗೆ ಅನೇಕ ಭಾಷಾಂತರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡರು. 1875 ರಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರ ಕಾರ್ಯಾಲಯವು ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳಾಂತರಗೊಂಡ ಬಳಿಕ ಅವರು ಇಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಂತರಿಸಿದ ಬಾಣ' ಕಾದಂಬರಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಗೊಳಿಸಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಅವರು ಪಠ್ಯ ಹಾಗೂ ಪಠ್ಯೇತರ ಪುಸ್ತಕಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡಿದರು. ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಲು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಲು ಕವಿತಾ ಪದ್ಧತಿ' ಎನ್ನುವ ಗ್ರಂಥ ರಚಿಸಿದರು. ಇದರಂತೆ ವ್ಯಾಕರಣ ಕಲಿಸಲು ಸಹಾಯವಾಗುವಂತೆ ಭಾಷಾದರ್ಪಣ' ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇವರ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಕೃತಿ ಎಂದರೆ 'ಶಬ್ದಮಂಜರಿ'. ಇದು 10,000 ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಕೋಶವಾಗಿದೆ. ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳ ಕೈವಲ್ಯ ಪದ್ಧತಿಗೆ, ಷಡಕ್ಷರ ದೇವನ ರಾಜಶೇಖರ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಕೇಶಿರಾಜನ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಗಂಗಾಧರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರ ತುರಮರಿಯವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ತುರಮರಿಯವರಿಗೆ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾಗ ಇವರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕೊಡುತ್ತಾ ಕನ್ನಡ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಶ್ರಮ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು. ಕನ್ನಡಕ್ಕಾಗಿ ತುರಮರಿಯವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ಶ್ರಮಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟಿ ಬೆಳೆಸಿ ಅಪಾರವಾದ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

'ಬಾಣ' ಕಾದಂಬರಿಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅನುವಾದಕರಾದ ಗಂಗಾಧರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರ ತುರಮರಿಯವರು ಒಂದು ಮಠದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಅವರನ್ನು ಕನ್ನಡಮನ ಸೇವೆಗೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸಿದರು. ತುರಮರಿಯವರು ಟ್ರೇನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಿಕ್ಷಕರೆಂದು ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ತದನಂತರ ಇವರು ಸರಕಾರಿ ಟ್ರಾನ್ಸಲೇಟರರೂ ಆದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದವು. ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದವು. ಪುಸ್ತಕಗಳ ಕೊರತೆ ಕಂಡು ಬಂದಾಗ ತುರಮರಿಯವರ ಕಡೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಕನ್ನಡ ಕ್ರಮಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿದರು. ಈವರೆಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕೇವಲ ಮರಾಠಿ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಅನುವಾದಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇದನ್ನರಿತ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪಣ

ತೊಟ್ಟರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡದ ಉದ್ದಾಮ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಗಂಗಾಧರ ತುರಮರಿಯವರ ಕೈಯಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ, ಶಿವಶರಣರ, ದಾಸರ ನೀತಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದರು. ಇವರು ರಾಜಶೇಖರ ವಿಳಾಸದ ಆಶ್ವಾಸಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಬರೆದ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಗಂಗಾಧರ ತುರಮರಿಯವರು ಹಳೆಗನ್ನಡದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದ ಓದುಗರಿಗೆ ಮೊದಲು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟವರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಹಳೆಗನ್ನಡದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ಇವರು ಒಂದು ಹಳೆಗನ್ನಡ ನಿಘಂಟನ್ನು ಸಹ ಬರೆದರು. ಇದು ಹಳೆಗನ್ನಡದ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ನಿಘಂಟು. ಇದನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದವರು ಗಂಗಾಧರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರ ತುರಮರಿಯವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಇನಾಮು ಕೊಟ್ಟರು. ಇವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದವರು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚಿನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು.

ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣ: ಕೇಶಿರಾಜ (ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಗಂಗಾಧರ. ಮ. ತುರಮರಿಯವರು) “ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣವೆಂಬುದು ಒಂದು ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯವಾದ ವ್ಯಾಕರಣವುಂಟು. ಅದು ವಸ್ತುತಃ ಹಳೆಗನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣವಾದಾಗ್ಯೂ ಈಗಿನ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ, ಹಳೆಗನ್ನಡದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅದು ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಅದನ್ನು ಛಾಪಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಮಾಸ್ತರ ಜನರಿಗೆ ಬಹು ಲಾಭ ಉಂಟಾಗುವದೆಂದು ನೋಡಿ ಈ ಪತ್ರಿಕೆಯ ದ್ವಾರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿರುತ್ತೇವೆ. ಈ ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಪ್ರಕಾರ ಒಂದೊಂದು ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಕೆಲವು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ಛಾಪಿಸುವೆವು. ತ್ವರಿತಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳ, ವೇಳೆ, ಕ್ರಮ ಈ ಮೂರುಗಳ ಸಂಕೋಚಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮಂಗಳಾಚರಣ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಕರಣ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸದೆ ಇದ್ದ ಅದರ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ನಡು ನಡುವೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೇವಲ ವ್ಯಾಕರಣದ ನಿಯಮಗಳುಳ್ಳ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ಲೋಕಗಳ ದಾಟಿಯು ಆರ್ಯ ವೃತ್ತಕ್ಕೆ ಅತಿ ನಿಕಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕಂದವೆಂಬ ಹೆಸರು. ಮೊದಲಿನ 7 ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಾಚರಣ, ಕವಿ ವರ್ಣನೆಗಳುಂಟು. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕ ಮಾತ್ರ ನೋಡೋಣ.

ಕಂದ || ಕ್ರಮದಿಂದ ಸಂದಿನಾಮಂ

ಸಮಾಸ ಮತ್ತು ತದ್ವಿತ್ತಂ ಪೊದಳು ಆಖ್ಯಾತಂ;

ಸಮುದಿತ ಧಾತುಪಬಜ್ಞಂ,

ಶಮವ್ಯಯಂ ಸಂಧಿ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದೊಳ್ ||

ಅರ್ಥ - ಈ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿ, ನಾಮ, ಸಮಾಸ, ತದ್ಧಿತ, ಆಖ್ಯಾತ, ಧಾತು, ಅಪಭ್ರಂಶ, ಅವ್ಯಯವೆಂದು 8 ಸಂಧಿಗಳು (ಭಾಗಗಳು) ಕ್ರಮವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಸಂಜ್ಞಾ ಪ್ರಕರಣ, ರೂಢಪದ ಪ್ರಕರಣವೆಂಬ ಎರಡು ಪ್ರಕರಣಗಳುಂಟು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣವು 13ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹಳಗನ್ನಡ ಭಾಷಾಸ್ಥಿತಿಗಳು ಹೇಗಿದ್ದವೆಂಬುದನ್ನು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಇದು ಸಮಗ್ರವೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಆದ ಉತ್ತಮ ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ. ಇಡೀ ಕೃತಿ ಕಂದ ಪದ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಎಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ನಿಜವಾಗಲೂ ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಯನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಕೊಟ್ಟು ಹೇಳುವುದು ಪಂಡಿತರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚಿನ್ನಬಸಪ್ಪನವರ ಒಡನಾಡಿಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವರು ಹಾಗೂ ಬೆಳಗಾವಿಯ ಟ್ರೇನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಪ್ರಿನ್ಸಿಪಾಲರಾಗಿದ್ದ, ಕನ್ನಡವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದ, ವಿದ್ವತ್ ಪಂಡಿತ ಗಂಗಾಧರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರ ತುರಮರಿಯವರು ಈ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಜೀವಿತದವರೆಗೂ ಮಠಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತೆ ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅರ್ಥವಾಗಬೇಕು, ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು ಎಂದು ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣಕ್ಕೆ ಗಂಗಾಧರ ಅವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆದರು. ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ಕಾಲದ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೂ, ಮುಂದಿನ ಆಧುನಿಕ ಕವಿಗಳಿಗೂ, ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಿಗೂ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೂ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ.

ಶಬ್ದಮಂಜರಿ ಶಬ್ದಕೋಶ: ಗಂಗಾಧರ ಮ. ತುರಮರಿಯವರು.

ಜೈಮಿನಿ, ರಾಜಶೇಖರ ಮುಂತಾದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದೇನೆಂದರೆ, ನಾನು ಶಬ್ದಮಂಜರಿ” ಎಂಬ ಕೋಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಇದರೊಳಗೆ ಅಮರಕೋಶದೊಳಗಿನ ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ಶಬ್ದಮಂಜರಿ ಎಂಬ ಹಳಗನ್ನಡ ಕೋಶದೊಳಗಿನ ಹಳಗನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳು, ಧಾತೂಪಾಠದೊಳಗಿನ ಧಾತುಗಳು, ನಾನಾರ್ಥ ಕೋಶದೊಳಗಿನ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳು, ತದ್ಭವ ಶಬ್ದಗಳು, ಅಚ್ಚಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳು, ಕೂಡಿ ಅಂತು ಹತ್ತು ಸಾವಿರ (10,000) ಶಬ್ದಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಯಾವತ್ತು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅಕ್ಷರಾನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಬರೆದು, ಅವುಗಳ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ, ತಿಳಿಯುವ ಹಾಗೆ ಬರೆದು,

ನಾಮ, ಸರ್ವನಾಮ, ವಿಶೇಷಣ, ಕ್ರಿಯಾಪದ, ಅವ್ಯಯ ಮುಂತಾದ ವ್ಯಾಕರಣ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಹ ಸಂಕ್ಷೇಪಿಯಿಂದ ತೋರಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದರ ಹೊರತು ಕರ್ನಾಟಕ ಶಬ್ದಮಂಜರಿಯೊಳಗಿನ 119 ವಾರ್ಧಕಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ಬರೆದು, ಇಂಥಾ ಶಬ್ದವು ಇಷ್ಟನೇ ವಾರ್ಧಕದೊಳಗಿರುವುದನ್ನು ತೋರಿಸಿದೆ. ಜಯಮಿನಿ, ರಾಜಶೇಖರ ಮುಂತಾದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುವವರಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಹಳ ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ಬಹು ಉಪಯೋಗವುಳ್ಳದ್ದು. ಇದನ್ನು ಅಷ್ಟ ಪ್ರತಿ ಪುಸ್ತಕ ಮಾಡಿ ಮಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಮೊಳೆಯ ಅಚ್ಚುಕೂಟದೊಳಗೆ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಸಿ ತರಿಸುವೆನು. ಇದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ 640 ಪುಟಗಳ ಪುಸ್ತಕವಾದೀತು. ಎಂದು ಗಂಗಾಧರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರರು ಅಂದು ಮಠಪತ್ರಿಕೆ (ಶಾಲಾಪತ್ರಿಕೆ)ಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಯ ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಈ ಕೋಶ ತುಂಬಾ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರು ಈ ಪುಸ್ತಕ ಬರೆಯಲು ಎಷ್ಟು ಶ್ರಮಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದರ ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತು 10,000 ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ್ದು ಪರಿಶ್ರಮವೇ ಸರಿ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಓದುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ, ಆಗಿನ ಶಿಕ್ಷಕ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿತವಾಯಿತು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಾಗ ಇವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಆಶಾಕಿರಣವಾಗಿ ದೊರೆತಿದ್ದು ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಕನ್ನಡದ ರುಚಿಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಹಚ್ಚಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಗಂಗಾಧರ ಮಡಿವಾಳೇಶ್ವರ ತುರಮರಿಯವರು ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಇಂತಹ ಒಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಮಠಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಓದುಗರಿಗೆ ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದ್ದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ಮನಸುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದೇ ಅವರ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಅವತ್ತು ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕದೇ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ, ಓದುಗ ವರ್ಗದವರನ್ನು ಸೆಳೆಯುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಟ್ರೇನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಿನ ಅಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ಟ್ರಾನ್ಸಲೇಟರ್ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಚಾರ್ಯರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಕನ್ನಡದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಇವರು ಕರುನಾಡಿನ ಜನರ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಅಜರಾಮರರಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಜಾನ್ಸನ್‌ರು ಶಬ್ದಕೋಶ ಕೊಟ್ಟು ಮೊದಲಿಗರೆನಿಸಿದಂತೆ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಗಂಗಾಧರ ತುರಮರಿಯವರು ಶಬ್ದಕೋಶ ಕೊಟ್ಟ ಮೊದಲಿಗರೆನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ 'ಶಬ್ದಮಂಜರಿ' ನಿಘಂಟು ಫರ್ಡಿನಾಂಡ್ ಕಿಟೆಲ್ ನಿಘಂಟು ಬರುವುದಕ್ಕೆ 25 ವರ್ಷ ಮೊದಲೇ ಬಂದಿತ್ತೆನ್ನುವುದು ಅವರು ಮಾಡಿದ

ಕೆಲಸದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಬಹುಶುಭರಾದ ಗಂಗಾಧರರು ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ವ್ಯಾಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲದೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮ, ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಹು ಆಳವಾದ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡ ಕಡೆಗೆ ಜನರ ಒಲವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅವರ ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವರು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಬೋಧನೆಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕಂಠಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳ ಕೈವಲ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಅದರ ಬಗೆಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆದವರು ಗಂಗಾಧರ ತುರಮರಿಯವರು.

ಶಬರಶಂಕರ ವಿಳಾಸ ಹಾಗೂ ರಾಜಶೇಖರ ವಿಳಾಸ ಕೃತಿಗಳು: ಷಡಕ್ಷರದೇವ (ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ: ಗಂಗಾಧರ ತುರಮರಿ)

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಸರೆಂದರೆ 17ನೇ ಶತಮಾನದ ಕವಿ ಷಡಕ್ಷರದೇವ. ಇವರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳು ಷಡಕ್ಷರದೇವರ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಟೀಕೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದವರು ಗಂಗಾಧರ ಮ. ತುರಮರಿಯವರು. ಇವರು ಈ ಕಾವ್ಯಗಳ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಓದಲು ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಶಬರಶಂಕರ ವಿಳಾಸ ಕೃತಿಯ ಕಾವ್ಯಗಳ ಟೀಕೆಗಳು 1871 ನೇ ವರ್ಷದ ಮರಪತ್ರಿಕೆ (ಶಾಲಾಪತ್ರಿಕೆ) ಗಳಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡಬಹುದು. ಈ ಮರಪತ್ರಿಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. 1871 ನೇ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಟೀಕೆಗಳು ಮರಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಓದುಗರಿಗೆ ತಲುಪಲು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಈ ಎರಡು ಕೃತಿಗಳು ಕನ್ನಡದ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಬೇಕು ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆಗಿನ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದ ಗಂಗಾಧರ ತುರಮರಿಯವರಿಗೆ ಈ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಟೀಕೆ ಬರೆಯಲು ಹೇಳಿದಾಗ ಅವರು ಒಪ್ಪಿ ಕನ್ನಡದ ಸೇವೆಗೆ ನಿರತರಾದರು. ಹಾಗಾದರೆ ಮರಪತ್ರಿಕೆ (ಶಾಲಾಪತ್ರಿಕೆ)ಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಒಂದು ಪದ್ಯದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಾದರೆ ಅದು ಹೀಗಿದೆ (ಸಿಂಹವರ್ಣನೆಯ ಕುರಿತು ಚಂಪಕ ಮಾಲಾವೃತ್ತ):

“ಪಡಿನೆಳಲಂ ಮೃಗೇಂದ್ರ ಸುರಚಂದ್ರ ಶಿಲಾತಳದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕಾ |
ಯ್ಯಡರಲಿದಿರ್ಚಿಮತ್ತದು ಮಿದಿರ್ಚಿರೆ ಗರ್ಜಿಸೆ ಮೇಘ ನಾದದಿಂ ||
ದೊಡನದು ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಿರೆ ಪಳಂಚೆ ವಿಲಂಪಿಸಿ ಪಾಯ್ತು ಪೊಯ್ತುತಾ |
ಮಡಿಮದು ಶುದ್ಧರಲ್ಲಿ ನಿಜದೋಷಮ ನೊಂದಿಸೆ ಕೆಟ್ಟು ವೋಗರ ||”

ಅರ್ಥ: ಒಂದು ಸಿಂಹವು ಚಂದ್ರಕಾಂತ ಶಿಲೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭಾಯವನ್ನು ಕಂಡು, ಅದು ಎರಡನೇ ಸಿಂಹವೆಂದು ತಿಳಿಕೊಂಡು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಇದಿರಾಯಿತು. ಅದು ಇದರಂತೇ ಇದಿರಾಯಿತು. ಇದು ಗರ್ಜಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಅದು ಗರ್ಜಿಸಿತು. ಇದು ಕ್ರೋಧಾವೇಶದಿಂದ ಹಾರಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಯಲಾಗಿ ಆ ಕಲ್ಲು ತಾಕಿ ತಲೆಯೊಡೆದು ಸತ್ತು ಹೋಯಿತು. ಶುದ್ಧಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ದೋಷವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದರೆ ಈ ಬಗೆಯಿಂದ ನಾಶ ಹೊಂದುವರು” ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಶೇಖರ ವಿಳಾಸದ ಪದ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಸಹಿತವಾಗಿ ಓದುಗರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಹಾಗೆ ಬರೆದು ಮಠಪತ್ರಿಕೆ (ಶಾಲಾಪತ್ರಿಕೆ) ಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭಾಷಾದರ್ಪಣ: ಗಂಗಾಧರ ಮ. ತುರಮರಿಯವರು:

“ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸಗನ್ನಡ, ಹಳೆಗನ್ನಡ ಎಂಬ ಎರಡು ಭೇದಗಳುಂಟು. ಜನರು ಮಾತಾಡುವ ರಚನೆಯಂತೆ ರಚಿಸಿದ ಗದ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳೊಳಗಿನ ಭಾಷೆಯೇ ಹೊಸಗನ್ನಡವು. ಕಾವ್ಯದೊಳಗಿನ ಭಾಷೆಯೇ ಹಳೆಗನ್ನಡವು. ಈಗ ವಿದ್ಯಾ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇವೆರಡು ತರದ ಭಾಷಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಆ ಕಾರಣ ಎರಡು ತರದ ನಿಯಮಗಳುಳ್ಳ ವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತೇನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಖಂಡ, ಶಬ್ದಖಂಡ, ವಾಕ್ಯಖಂಡವೆಂಬ ಮೂರು ಭೇದಗಳುಂಟು” ಎಂದು ಹೇಳಿದವರು ಗಂಗಾಧರ, ಮ. ತುರಮರಿಯವರು. ಇವರು 1876 ರಲ್ಲಿ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಕನ್ನಡ ಟ್ರಾನ್ಸಲೇಟರ್ ಆಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. 1876 ರಲ್ಲಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಿಂದ ಈ ಭಾಷಾದರ್ಪಣ ಎಂಬ ವ್ಯಾಕರಣ ಗ್ರಂಥ ಮಠಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಓದುಗರಿಗೆ ಸವಿವರವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವ ಹಾಗೆ ಪ್ರಸಾರವಾಯಿತು. ಮಠಪತ್ರಿಕೆಯು ಈ ಭಾಷಾದರ್ಪಣದ ಮೂರು ವ್ಯಾಕರಣ ಭೇದಗಳನ್ನು ಹಲವು ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಠಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಅವರು ಅಕಾಲಿಕ ಮರಣದಿಂದ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಿಂತು ಹೋಗಿರಬಹುದು.

ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಆಗಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹೊಸ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು, ಕನ್ನಡ ನಾಡು-ನುಡಿ ಅಭಿಮಾನ ಬೆಳೆಸಲು, ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲು, ಆಗಿನ ಮರಾಠಿ ಪ್ರಭಾವ ನಮ್ಮ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಕುಗ್ಗಿಸಿ, ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಸಿರಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದ ಗಂಗಾಧರ ಮ. ತುರಮರಿಯವರು ಕನ್ನಡದ

ವಿದ್ವಾನ್ ಖನಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರತಿಭೆ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸೌಭಾಗ್ಯ.

ಇವರು ಮಠಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಪ್ರಕಟಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಮಠಪತ್ರಿಕೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧನವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕ ಅಸ್ತವಾಗಿದೆ. ಮಠಪತ್ರಿಕೆಯು ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಭಂಡಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಒಡಲಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಓದುಗರ ಮನಸಿಗೆ ತಲುಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಮಠಪತ್ರಿಕೆಯ ಈಗಿನ ಹೆಸರು 'ಜೀವನ ಶಿಕ್ಷಣ' ಪತ್ರಿಕೆ. ಸಂಪಾದಕತ್ವವನ್ನು ಅಂದು ಗಂಗಾಧರ ಮ. ತುರಮರಿ ಅವರು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಠಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಅಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರು ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರಾಗಿದ್ದರು.

ಕನ್ನಡವನ್ನು ಬಳಸಿ, ಬೆಳೆಸಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದವರೆನ್ನುವ ಬಹುಮಾನ ಶಾಂತಕವಿಗಳಿಗೆ, ಸಕ್ಕರಿ ಬಾಳಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಇದೆ. ಅವರು "ರಕ್ಷಿಸು ಕನ್ನಡದೇವಿ" ಎಂಬ ಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡಿ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿದರು. ಆ ಶಾಂತ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಓದಿಸಿದವರು ಶಾಂತವೀರ ಕಿತ್ತೂರರು. ಅದೇ ಶಾಂತವೀರರು ಕಿಟ್ಟೆಲ್ಲರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಕಲಿಸಿದರು. ಕಿಟ್ಟೆಲ್ಲರಿಗೆ ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದ ಶಾಂತವೀರರಿಗೆ ಗಂಗಾಧರ ಮ. ತುರಮರಿಯವರು ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ತುರಮರಿಯವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತಂತವರು ದೊಡ್ಡ ಸಾಧಕರು ಹಾಗೂ ಪಂಡಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು (ಸಂ), (1866 ಫೆಬ್ರವರಿ), ಮಠಪತ್ರಿಕೆ. ಪುಸ್ತಕ-1, ಸಂಚಿಕೆ-2.
2. ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರು (ಸಂ), (1867), ಶಾಲಾಪತ್ರಿಕೆ, ಪುಸ್ತಕ-3, ಸಂಚಿಕೆ-9.
3. ಹಳಕಟ್ಟಿ ಫ.ಗು., (1930), ಕೈ.ವಾ. ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪ ಬಸಲಿಂಗಪ್ಪ, ಶಿವಾನುಭವ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಧಾರವಾಡ.
4. ಹಂದ್ರಾಳ ಮ.ಗು., (1987), ಕನ್ನಡ ದೀಪ, ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿ, ಧಾರವಾಡ.
5. ಧಾರವಾಡಕರ ರಾ.ಯ., (1975), ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಉದಯಕಾಲ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.
6. ಸಿದ್ದಲಿಂಗ ದೇಸಾಯಿ (ಸಂ), (2007), ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪುಟ-12, ವಚನ ಪಿತಾಮಹ ಡಾ. ಫ.ಗು. ಹಳಕಟ್ಟಿ ಸಂಶೋಧನಾ ಕೇಂದ್ರ, ಬಿ.ಎಲ್.ಡಿ.ಇ. ಸಂಸ್ಥೆ.
7. ಪಾಟೀಲ್ ಪುಟ್ಟಪ್ಪ, (2002), ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಪಂಚ, ಸಪ್ತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್ ಗಾಂಧಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು.
8. ಬಾಳಣ್ಣ ಸೀಗೇಹಳ್ಳಿ, (1993), ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಚೆನ್ನಬಸಪ್ಪನವರ ಜೀವನ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆ, ವೀರಶೈವ ಅಧ್ಯಯನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಧಾರವಾಡ.

Funding:

This study was not funded by any grant.

Conflict of interest:

The Authors have no conflict of interest to declare that they are relevant to the content of this article.

About the License:

© The Authors 2024. The text of this article is open access and licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.